

	ECONOMIES' HORIZONS Економічні горизонти DOI: doi.org/10.31499/2616-5236 Homepage: http://eh.udpu.edu.ua		ISSN 2522-9273 (print) 2616-5236 (online)
---	--	---	--

UDC: 37.014.6:[327(477):061.1ЄС](045)

DOI: [10.31499/2616-5236.1\(23\).2023.276903](https://doi.org/10.31499/2616-5236.1(23).2023.276903)

Maksym Slatvinskyi, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
Candidate of Economic Sciences (Ph. D.), Associate Professor, Professor at the
Department of Finance, Accounting and Economic Security

Svitlana Tsymbal-Slatvinska, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of Special
and Inclusive Education

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ HIGHER EDUCATION QUALITY MANAGEMENT IN EUROPEAN INTEGRATION CONTEXT

Анотація. Стаття спрямована на узагальнення практичного досвіду реалізації функціонування внутрішньої та зовнішньої стратегій якості освіти в контексті євроінтеграційних процесів, розробку складових скринінгових моніторингових компонентів щодо забезпечення ефективного управління в стратегічному плануванні адаптаційних процесів вищої освіти.

Встановлено суголосність науковців у забезпеченні моделі управління якістю освіти: управлінський менеджмент через систему моніторингових скринінгів, орієнтація на споживача освітніх послуг через потреби ринку праці та стандартизовані системи оцінки діяльності закладу освіти, чіткі критерії аналітики досягнутої ефективності, системним підходом до встановлених цілей та завдань щодо їх досягнення.

Доведено, що провадження скринінгових моніторингових у внутрішній та зовнішній стратегіях забезпечення якості вищої освіти дозволять встановити труднощі та перспективи розвитку такого закладу освіти, стануть передумовою для підвищення якості надання освітніх послуг, сприятимуть спрогнозованості трансформаційних процесів закладу освіти з орієнтацією на якісну реалізацію освітніх програм у відповідності до європейських стандартів підготовки конкурентоспроможного професіонала.

Abstract. The article focuses on the generalization of the practical experience of implementing of internal and external strategies for higher education quality in European integration context, the development of screening monitoring components

to assure effective management in strategic planning of higher education adaptation processes.

The article focuses on the importance of European integration processes in the modernization of the higher education quality management system through the implementation of European standards of competitive professional's training. Furthermore, higher education quality management is the basis for reformatting higher education institutions into competitive educational and scientific centers with powerful personnel potential, modernized material and technical basis, scientific research at high level, involved in the international educational and scientific community.

Essentially it is scientists' conformity in ensuring the higher education quality management model – management via the system of monitoring screenings, focus on the consumer of educational services over demand on the labor market and standardized systems for assessing the higher education institution's activities, clear performance analysis criteria, a systematic approach to achieve given goals and objectives.

It is proved that the application of screening monitoring in internal and external strategies for assuring the higher education quality will identify the difficulties and prospects for the educational institution development, will be a prerequisite for improving the educational services quality; will contribute to the predictability of the transformation processes of the educational institution with a focus on the qualitative implementation of educational programs in accordance with European standards of competitive professional's training.

Key words: european integration, modernization, management, educational services, higher education quality management, internal and external strategies for higher education quality assurance, screening monitoring

Ключові слова: євроінтеграція, модернізація, менеджмент, освітні послуги, управління якістю освіти, внутрішні та зовнішні стратегії забезпечення якості освіти, моніторинговий скринінг

Постановка проблеми. Якісна освіта є пріоритетом для сталого розвитку країни, адже нинішні трансформаційні виклики та євроінтеграційні процеси в освіті вимагають модернізації в стратегіях професійної підготовки висококваліфікованих професіоналів з високими моральними якостями, здатними до швидкої адаптації за динамічних економічних змін, готовими до інтеграції у світовий простір, відповідних високим стандартам підготовки фахівців, забезпечуючи реалізацію Національної доктрини

розвитку освіти ^[1] у визначенні якості освіти як національного пріоритету та передумови національної безпеки держави.

Для впровадження євроінтеграційних процесів у заклади вищої освіти Міністерством освіти та науки України оновлена Дорожня карта інтеграції України до Європейського дослідницького простору [2], реалізація якої передбачає долучення України до інноваційного освітнього простору, принципові зміни в стратегічному плануванні маркетингу, стратегії розвитку, управління ресурсами та

персоналом закладів вищої освіти, модернізацію управління якості освіти через реалізацію європейських стандартів та рекомендацій, активізація участі українських дослідників у наукових, науково-технічних та інноваційних програмах та ініціативах ЄС, розширення академічної мобільності для студентів, викладачів та дослідників ЄС [2].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Євроінтеграційні процеси в освіті спонукають науковий пошук щодо модернізації та створення інноваційної моделі забезпечення якості освіти у системі реалізації освітніх програм, зміни філософії менеджменту закладу освіти та напрацювання чітких критеріїв ефективності діяльності у відповідності до європейських стандартів підготовки професіонала.

Мета статті: узагальнити практичний досвід реалізації функціонування внутрішньої та зовнішньої стратегій якості освіти в контексті євроінтеграційних процесів, розробити складові скринінгових моніторингів щодо забезпечення ефективного управління в стратегічному плануванні адаптаційних процесів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення загальної моделі управління якості освіти за європейськими стандартами [3] дозволить змодельовати нові освітні стратегії, у фокусі яких зреалізуються принципи менеджменту якості надання освітніх послуг: орієнтація на споживачів освітніх послуг, зокрема

практичний аспект підготовки (дуальна освіта, формальна та інформальна підготовка); управлінський менеджмент (єдині цілі, створення сприятливого науково-освітнього середовища; управління персоналом (на засадах людиноцентризму та використання компетентнісного підходу)); системними підходами до менеджменту (встановлення цілей змінюється у відповідності до поставлених завдань); моніторинг результатів (удосконалення та аналітика для встановлення стратегічних цілей); управлінські рішення у відповідності до аналітики та досягнутої ефективності; партнерська взаємодія та висока ефективність науково-методичних розробок.

Управління якістю освіти, на думку Г. Оборського, В. Гогунського, О. Савельєвої, є основою для перетворення закладів вищої освіти в конкурентоспроможні освітньо-наукові осередки, здатні до впровадження інноваційної діяльності в забезпеченні підготовки практикоспрямованих фахівців, побудові діалогу на засадах партнерства між закладами вищої освіти та зовнішніми і внутрішніми стейкхолдерами, входження освітнього простору України (академічна мобільність, спільна проєктна діяльність) до міжнародної освітньо-наукової спільноти, сприяння підвищенню рівня наукових досягнень відповідно до потреб світового ринку [4].

Врахування сучасних вимог ринку праці, процесів глобалізації та інтернаціоналізації, за твердженням

С. Вавренюка, є ключовими індикаторами у формуванні освітньої політики закладу вищої освіти [5].

Якість освіти В. Луговий та Ж. Таланова визначають як концептуально нову складову, що має два сутнісних аспекти: філософічний (з орієнтацією на специфіку, яка вирізняє та надає характерні ознаки) та функціональний (з акцентом на цінності та досягнення відповідних норм та стандартів), відповідно, труднощі нинішньої освіти полягають в інтерпретації дієвих систем внутрішньої та зовнішньої моделі забезпечення освіти та управлінській системі менеджменту [6].

Європейський принцип функціонування вищої освіти сприймається як єдність в системі різноманіття стимулів та мотивів, вибору та усвідомленої відповідальності, забезпечуючи при цьому супровід всіх трансформаційних процесів у соціально-економічній сфері з орієнтацією на людиноцентризм у формуванні нової освітньо-наукової траєкторії розвитку особистості [7].

Специфічним видом освітньої діяльності визначає Т. Лукіна управління якістю освіти, моделюючи систему моніторингу як інформаційне підґрунтя управління освітою в нинішніх євроінтеграційних поступках, підбір якісного інструментарію для проведення статистично-аналітичних моніторингів як системи створення комплексної оцінки та встановлення цілей і відповідних завдань для їх

досягнення, що реалізуються в технологіях прийняття управлінських рішень та стають спрогнозованим механізмом для розвитку освітньої системи [8].

Стратегічними завданнями в модернізації системи вищої освіти в контексті євроінтеграційних процесів У. Парпан вбачає в удосконаленні професійної підготовки фахівців, зокрема людиноцентризму як індикатора соціального прогресу; професійну підготовку з максимально практичним аспектом та орієнтацією на гармонійний розвиток людини, формування у майбутнього професіонала якісних професійних компетентностей, соціальної відповідальності, культурного розвитку [9]. Науковиця вирізняє три акцентовані причини необхідності модернізаційних процесів в системі вищої освіти: трансформаційні зміни в суспільстві (освіта як каталізатор розвитку людських ресурсів); соціально-економічні трансформаційні виклики (політичні впливи, зміна механізмів господарювання, аналітика фінансових ризиків); інтеграція європейського освітнього та економічного простору (побудова ефективної конкурентоспроможної освітньої системи, включаючи заклади дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти) [9]. Такі трансформаційні поступки вимагають переосмислення управлінських засад функціонування системи освіти загалом, її ключових орієнтирів та цінностей.

Освітня система першою реагує на зміни в економіці, політиці та суспільстві, першою приймає виклики часу, від її швидкої переорієнтації, можливостей трансформування відповідно до першочерговості науки як концепту, що поєднує у собі потребу в інноваційності, функціональності, розширенні можливостей професійної підготовки соціально свідомих професіоналів, здатних до швидких змін із широким спектром сформованих сучасних компетентностей є неможливим без якісного менеджменту в управлінській діяльності закладу освіти. Відповідно, встановлення чітких цілей, оприлюднення оновленої системи стимулів та мотивів, моделі нового професіонала; переорієнтація змісту професійної підготовки (функціональний аспект), модернізація матеріально-технічної бази, широке застосування освітніх інновацій та інформаційних технологій, проведення моніторингу якості надання освітніх послуг з реальними обґрунтованими ризиками та встановленими труднощами; оновлення студентоорієнтованих практик із забезпеченням вільної траєкторії розвитку особистості у відповідності до світових стандартів, підтримка проектної діяльності, інтегрування наукової сфери в підприємницьку діяльність – забезпечать інвестиційну привабливість закладів вищої освіти, а стратегічні європейські вектори встановлять випереджувальну динаміку розвитку освіти і науки та їх інтегрування в світовий освітній простір.

Стратегії якості освіти як визначального індикатора конкурентоспроможності країни є базисом в освітній політиці Великої Британії, Нідерландів, Польщі, Сполучених Штатів Америки, Угорщини, Скандинавських країн, Німеччини, Румунії, Франції, Чехії та ін. Така ж система індикаторів та аналітичні розробки стають стратегічним ресурсом для модернізації української освіти [10].

Науковці, у визначеності ключових індикаторів забезпечення якості управління освіти, суголосні у встановлені скринінгових моніторингових за базовими та спеціальними складовими формування такої системи.

Аналізуючи практичний досвід науковців [7, 8, 11, 12, 13, 14] щодо інноваційної політики забезпечення якості освіти можна змодельовати поетапність забезпечення таких механізмів функціонування сучасної системи вищої освіти з орієнтацією на європейський досвід: ефективною системою моніторингових скринів та дієвими механізмами управління з урахуванням соціальних та економічних викликів, реалізації чітких цілей через трансформування основних складових змісту освітньої політики.

Для забезпечення ефективного управління в стратегічному плануванні адаптаційних процесів вищої освіти до міжнародних запитів з підготовки конкурентоздатного фахівця необхідним є використання якісних інструментів інформаційно-моніторингового скринінгу як технології прогнозування розвитку

на базисі статистичних показників динаміки освітнього середовища та його функціональності.

Насамперед моніторингові скринінги у вищій освіті забезпечать

складові функціонування та прийняття рішень у внутрішній та зовнішній політиці забезпечення якості освіти.

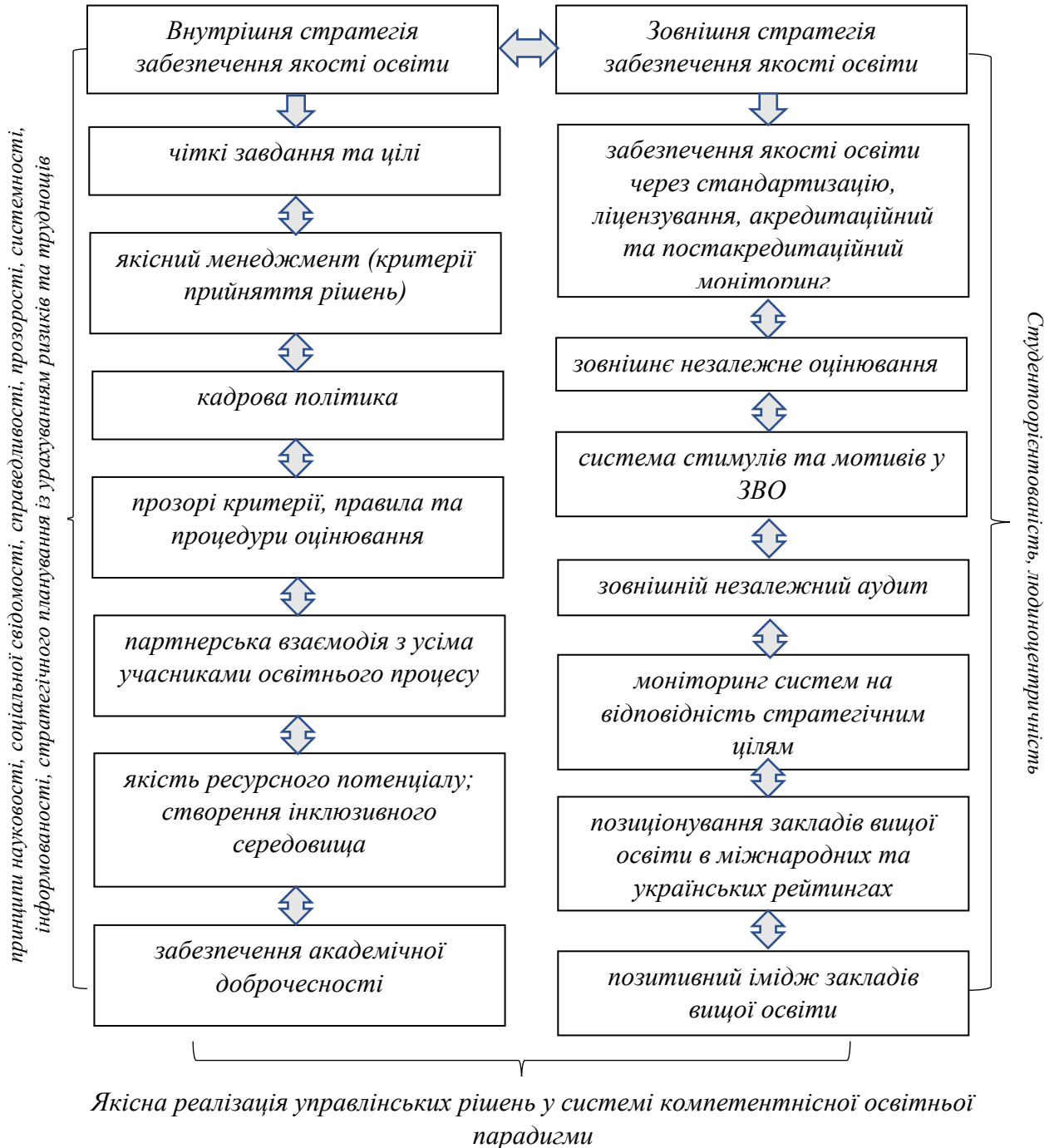

Рис. 1. Моніторинговий скринінг у внутрішній і зовнішній стратегії забезпечення якості освіти

Нині науковці визначають різні види моніторингів в системі якісного функціонування освіти:

педагогічний, соціологічний, психологічний, медичний, статистичний, ресурсний, кадровий,

управлінський [11]; за завдання моніторингові скринінги встановлюють виявлення найоптимальніших сучасних моделей організації закладів освіти, якість освітнього та наукового потенціалу всіх учасників освітнього процесу, ресурсний потенціал у відповідності до інноваційних запитів стандартів підготовки, відповідність підготовки кадрів до державної політики потреб ринку праці [15].

У відповідності до євроінтеграційних процесів в освіті в моніторингах вбачаємо стратегічні перспективи успішної реалізації освітніх програм; такі скринінгові системи мають встановити труднощі та перспективи розвитку закладу освіти, стати передумовою для підвищення забезпечення якості освіти зокрема зважених управлінських рішень у внутрішній та зовнішній стратегіях забезпечення якості освіти (рис. 1).

Висновки і перспективи подальших досліджень.
Моніторингові скринінги у

зовнішній та внутрішній стратегіях забезпечення якості освіти є засобом для побудови найефективнішої моделі організації діяльності інноваційного закладу освіти; розробки стратегії підвищення результативності діяльності такого закладу; трансформації стимулів і мотивів у кадровій політиці, відповідності цілей та завдань закладу освіти до ключових індикаторів ефективності; такі скринінгові моніторинги стимулюють до періодичного перегляду освітніх програм їх модернізації, удосконалення методів та засобів освітньо-практичних стратегій, оновлення інформаційних та науково-методичних ресурсів, а прийняття управлінських рішень на реальних результатах скринінгових зрізів, сприятимуть спрогнозованості трансформаційних процесів закладу освіти з орієнтацією на якісну реалізацію освітньої програми у відповідності до європейських стандартів підготовки конкурентоспроможного професіонала.

References

- Pro Natsionalnu doktrynu rozvytku osvity: Ukaz Prezidenta Ukrainy № 347/2002 vid 17.04.2002 r. (2002). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> [in Ukrainian].*
- Dorozhnia karta intehratsii Ukrainy do Yevropeiskoho doslidnytskoho prostoru (ERA-UA). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/kolegiya-ministerstva/2018/05/1-dorozhnya-karta-integratsii-ukraini-do-evro.pdf> [in Ukrainian].*
- Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). (2015). Kyiv: CS Ltd.*
- Oborskyi, H., Hohunskyi, V., Savelieva, O. (2011). Standartyzatsiia i sertyfikatsiia protsesiv upravlinnia yakistiu osvity u vyshchomu navchalnomu zakladi. Pratsi Odeskoho politekhnichnoho universytetu – Proceedings of Odessa Polytechnic University, 1, 251–255. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Popu_2011_1_49 [in Ukrainian].*

- Vavreniuk, S. A. (2018). Vplyv protsesu yevrointehratsii na pidhotovku molodi v systemi vyshchoi osvity Ukrainy. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 24, 75–78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2018_24_15 [in Ukrainian].
- Luhovyi, V., Talanova, Zh. (2010). Yakist vyshchoi osvity i kvalifikatsiia natsii – aktualni pytannia heopolityky Ukrainy. *Heopolityka Ukrainy: istoriia i suchasnist – Geopolitics of Ukraine: history and modern times*, Vol. 3, 218–234 [in Ukrainian].
- Buiak, B. B. (2015). Svitohliadno-filosofski zasady intehratsii ukrainskoi vyshchoi osvity u yevropeyskyi osvitnii prostir. *Visnyk NTUU «KPI». Filosofiia. Psykholohiia. Pedahohika – Research Bulletin of NTUU 'KPI' series 'Philosophy. Psychology. Pedagogy'*, 1, 23–29 [in Ukrainian].
- Lukina, T. O. (2007). Monitorynh yak mekhanizm informatsiinoho zabezpechennia yakosti osvity. *Testuvannia i monitorynh – Testing and monitoring*, 12, 16–20 [in Ukrainian].
- Parpan, U. M. (2018). Providni pryntsypy rozvytku suchasnoi vyshchoi osvity Ukrainy v konteksti yevrointehratsii. *Lex Portus. Odesa: Vydavnychiy dim 'Helvetyka'*, 1, 62–73. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9182/Parpan_LP_1_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y [in Ukrainian].
- Krok u maibutnie. Chas zmin u systemi yakosti osvity. Vydavnytstvo pedahohichnoi presy ta literatury: website. URL: <https://osvitaua.com/2018/04/63688/> [in Ukrainian].
- Sihaieva, L. Ye. (2016). Suchasni pidkhody do yakosti osvity: teoretychnyi aspekt. *Profesiina osvita: metodolohiia, teoriia ta tekhnolohii – Professional Education: Methodology, Theory and Technologies*, Vol. 4, 213–229. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/profe_2016_4_18 [in Ukrainian].
- Slatvynskiy, M. A. Tsymbal-Slatvinska, S. V. (2018). Modernizatsiia systemy finansuvannia vyshchoi osvity v umovakh informatsiinoho suspilstva. *Konkurentospromozhnist vyshchoi osvity Ukrainy v umovakh informatsiinoho suspilstva: Proceedings I International scientific conference (Chernihiv, November 09, 2018)*. Chernihiv: Chernihiv national technological university, 135–137 [in Ukrainian].
- Sysoieva, S. (2013). Osvitni reformy: osvitolohichnyi kontekst. *Osvitolohiia – Educology*, Vol. 2, 36–45 [in Ukrainian].
- Drahomyrov, V. V., Kazariezov, A. Ya., Chyrun, L. B. (2008). Upravlinnia yakistiu osvity u vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika» – The Bulletin of Lviv Polytechnic National University*, 631: *Information Systems and Networks*, 94–100 [in Ukrainian].
- Lukina, T.O. (2008). Upravlinnia yakistiu osvity. *Entsyklopediia osvity*. Kyiv: Yurinom Inter, 945–947 [in Ukrainian].